

Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo
program nauczania do zajęć edukacyjnych
w szkole ponadpodstawowej
(liceum i technikum)

Autorzy programu

Bogumiła Filipiak, Wiesława Kitajgrodzka, Karina Machura

Wydawnictwo

Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości

Warszawa 2020

Podstawa prawna

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2018 r. poz. 467)
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 991)
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 316)
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z 2019 r. poz. 639)
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 325)
6. Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 189/7, załącznik: Kompetencje kluczowe w procesie uczenia się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia
7. Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 (Dz.U. z 1991 r. nr 95, poz. 425) – tekst jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669, 2245; Dz.U. z 2019 r. poz. 730, 761

Charakterystyka programu

Przy tworzeniu koncepcji programu nauczania *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* uwzględniono wszystkie wymienione wyżej akty prawne, które są ze sobą ściśle powiązane. W ten sposób program nauczania wpisuje się zarówno w kształcenie ogólne, jak i zawodowe, czyli jest możliwy do realizacji w liceum i technikum. Uwzględnia cele i zadania szkoły opisane w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej, kompetencje kluczowe wskazane w *Zaleceniu Rady z dnia 22 maja 2018 r.* oraz wybrane kompetencje zawodowe. Program można realizować zarówno w liceum, jak i technikum także dlatego, że obowiązuje taka sama podstawa programowa przedmiotu podstawy przedsiębiorczości. Proponowany program uwzględnia zapisy podstawy, a przez to wspiera realizację celów ogólnych i wymagań

szczegółowych, głównie działu IV – *Przedsiębiorstwo*. Dokładny opis możliwości realizacji programu znajduje się w załączniku nr 1 *Realizacja programu MM w liceum* oraz w załączniku nr 2 *Realizacja programu MM w technikum*.

Ideą programu nauczania jest przede wszystkim wspomaganie uczniów w samokształceniu i budowaniu poczucia odpowiedzialności za proces uczenia się. Uczeń bierze odpowiedzialność za własny rozwój wtedy, gdy sam planuje i podejmuje decyzje (coś od niego zależy), ma poczucie własnej wartości (ja to potrafię), a także dostrzega się wkład jego pracy, nie tylko efekt.

Z tego powodu w programie *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* główny akcent przeniesiono ze zdobywania wiadomości na kształtowanie umiejętności, pobudzanie ucznia do aktywności, a także samodzielnego i kreatywnego myślenia. Uczniowie stawiani są w sytuacjach problemowych. Radząc sobie w nich samodzielnie, doskonalą umiejętności kluczowe i kształtują oczekiwane postawy. Nadrzędną rolę przypisano zatem celom kształcenia i wychowania, które w całym procesie edukacyjnym są wyznacznikiem treści nauczania służącym osiągnięciu tychże celów. Wynika stąd ważna cecha programu – położenie nacisku na nauczanie przez działanie z zastosowaniem metody projektu.

Kierując się *Zaleceniem Rady z dnia 22 maja 2018 r.* odnośnie kształcenia i szkolenia wszystkich młodych ludzi w celu rozwijania kompetencji kluczowych na poziomie dającym im odpowiednie przygotowanie do dorosłego życia oraz stanowiącym podstawę dla dalszej nauki i życia zawodowego, uwzględniamy w programie nauczania kompetencje kluczowe ze szczególnym naciskiem na kompetencje cyfrowe, kompetencje w zakresie przedsiębiorczości oraz kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Możliwość kształtowania kompetencji kluczowych daje realizacja programu edukacyjnego *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo*. Jego istotą jest założenie i prowadzenie w szkole realnie działającej firmy – młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa, w której uczniowie wytwarzają i sprzedają swoje produkty lub świadczą usługi.

Niniejszy program został tak skonstruowany, aby nauczyciel wykorzystał w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności zdobyte przez uczniów na wcześniejszych etapach edukacyjnych. Szczególnie ważna będzie umiejętność pracy zespołowej. Konstrukcja programu daje możliwość elastycznego doboru szczegółowych celów edukacyjnych w zależności od różnych warunków realizacji

programu oraz zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych uczniów. Tak zorganizowany proces edukacyjny sprzyja pogłębianiu wiedzy, doskonaleniu umiejętności i kształtowaniu postaw niezbędnych do podejmowania i prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej.

Zgodnie z *Zaleceniem Rady z dnia 22 maja 2018 r.* kompetencje kluczowe stanowią połączenie wiedzy, umiejętności i postaw uważanych za niezbędne dla potrzeb samorealizacji i rozwoju osobistego, aktywnego obywatelstwa, integracji społecznej oraz zatrudnienia.

Przedstawiony program nauczania zawiera elementy wskazane w ustawie o systemie oświaty z dnia 7 września 1991, rozdz. 1. art. 13b (Dz.U z 1991 r. nr 95, poz. 425) [test jednolity Dz.U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669, 2245, z 2019 r. poz. 730, 761].

Ustawa określa strukturę niniejszego programu, który zawiera:

- cele kształcenia i wychowania,
- treści nauczania – wymagania szczegółowe,
- sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania oraz warunki, w jakich program będzie realizowany,
- kryteria oceny i warunki sprawdzania osiągnięć ucznia.

W prezentowanym programie nauczania dodatkowo zamieszczono (patrz tabela *Treści nauczania...*):

- opis jednostek tematycznych z proponowaną liczbą godzin,
- opis realizowanych zagadnień,
- porównanie programu nauczania z podstawą programową przedmiotu podstawy przedsiębiorczości,
- korelację programu nauczania z treściami programowymi doradztwa zawodowego dla liceum i technikum.

Cele kształcenia i wychowania

Podstawa programowa kształcenia ogólnego w liceum i technikum przewiduje realizację następujących celów:

- rozwijanie osobistych zainteresowań ucznia i integrowanie wiedzy przedmiotowej z różnych dyscyplin;
- zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów, uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu we wspólnocie dociekającej;

- łączenie zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobraźniowo-twórczymi;
- rozwijanie wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej.

Zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego* celem kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego jest przygotowanie uczących się do wykonywania pracy zawodowej i aktywnego funkcjonowania na zmieniającym się rynku pracy.

Z kolei w podstawie programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości wskazano cele kształcenia zarówno w odniesieniu do wiedzy oraz umiejętności, jak i postaw, np.:

- projektowanie działań w zakresie zakładania własnego przedsiębiorstwa lub podejmowania innych przedsięwzięć o charakterze społeczno-ekonomicznym;
- przygotowanie do prowadzenia własnej działalności gospodarczej;
- efektywne uczestniczenie w pracy zespołowej z wykorzystaniem umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej oraz wdrażanie zasad skutecznego przywództwa w organizacji.

Dobór zagadnień proponowanych w programie *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* umożliwia realizację treści nauczania przedmiotu podstawy przedsiębiorczości, szczególnie dotyczących wymagań szczegółowych zawartych w dziale czwartym – *Przedsiębiorstwo*. W tym dziale znalazły się takie zagadnienia, jak: klasyfikacje przedsiębiorstw, biznesplan, otoczenie przedsiębiorstwa, formy organizacyjno-prawne, procedury rejestracji i likwidacji, źródła finansowania działalności, analiza rynku, zarządzanie przedsiębiorstwem, praca zespołowa, marketing, wynik finansowy, formy opodatkowania, księgowość, negocjacje, etyka w biznesie i społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw, funkcjonowanie przedsiębiorstwa – uwzględnia je również proponowany program nauczania.

W części dotyczącej warunków i sposobów realizacji podstawy programowej przedmiotu wskazano: „dział czwarty *Przedsiębiorstwo* przeznaczony jest przede wszystkim do realizacji wymagań związanych z pogłębieniem wiedzy na temat funkcjonowania przedsiębiorstwa w otoczeniu wraz z przygotowaniem do prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Służy temu poznanie zasad

i kształtowanie umiejętności sporządzania biznesplanu. Zaleca się, aby jego przygotowanie stanowiło pracę projektową (wykonywaną indywidualnie lub w grupach) na zajęciach trwających przez co najmniej jeden semestr. Treści kształcenia w tym dziale zostały tak ułożone, aby w trakcie ich realizacji uczniowie zapoznawali się z kolejnymi elementami przygotowywanej pracy projektowej, tj. nabywali wiedzę i umiejętności z zakresu wyboru formy organizacyjno-prawnej, rejestracji, analizy rynku, zarządzania, marketingu oraz spraw finansowych”¹.

Program *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* jest odpowiedzią na zapisy w podstawie programowej, jednak niektóre zagadnienia wykraczają poza podstawę programową. Ich realizacja jest niezbędna do prawidłowego funkcjonowania młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa. Dotyczy to dokumentowania działalności gospodarczej, rozliczeń finansowych oraz działań marketingowych i promocyjnych, w tym technik sprzedaży produktów bądź usług miniprzedsiębiorstwa. W opisie warunków realizacji podstawy programowej czytamy: „ze względu na zmieniającą się dynamicznie rzeczywistość, w związku z informatyzacją obiegu wielu dokumentów i ich częste zmiany, w podstawie programowej nie określono zbyt wielu efektów związanych z wypełnianiem różnego typu formularzy, np. poleceń przelewu, faktur czy deklaracji rocznej podatku dochodowego. Decyzję o tym, w jakim zakresie ćwiczyć te umiejętności, pozostawia się nauczycielowi”². Biorąc pod uwagę powyższy zapis, nauczyciel może uwzględnić treści nauczania wykraczające poza podstawę programową. Dlatego w programie nauczania proponujemy poznanie takich zagadnień, jak:

- zasady i etapy zakładania oraz prowadzenia działalności gospodarczej,
- procedury postępowania przy uruchamianiu działalności gospodarczej,
- różne style zarządzania firmą,
- zasady pracy zespołowej,
- zasady budowy biznesplanu,
- strategia promocji firmy,
- podstawowe pojęcia ekonomiczne związane z prowadzeniem małej firmy,
- zasady dokumentowania działalności gospodarczej.

Ważnym celem kształcenia ogólnego jest zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2018 r. poz. 467), zał. nr 1.

² Tamże

i rozwiązywania problemów. W programie *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* wskazuje się na rozwijanie następujących umiejętności:

- podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji,
- skutecznego działania na podstawie obowiązujących norm (np. rozwiązywanie konfliktów, negocjacje),
- efektywnego współdziałania w zespole,
- sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno--komunikacyjnymi (np. korzystania z platformy internetowej, programów użytkowych),
- dobrego planowania,
- racjonalnego gospodarowania własnymi zasobami, w tym finansowymi,
- określania ryzyka gospodarczego,
- autoprezentacji,
- planowania i przedstawiania prezentacji.

W procesie kształcenia ogólnego szkoła powinna również kształtować postawy i cechy uczniów sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, a także gotowość do uczestnictwa w kulturze i podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej.

Kształtowanie wyżej wymienionych postaw i cech to zadania wpisane m.in. w program realizacji doradztwa zawodowego w szkole. Proponowany program nauczania obejmuje wybrane treści z zakresu doradztwa zawodowego dla liceum i technikum (patrz tabela: *Treści nauczania*), ze szczególnym uwzględnieniem treści działu 2.8: „uczeń charakteryzuje przebieg procesu zakładania własnej działalności gospodarczej oraz instytucje wspomagające zakładanie własnej działalności gospodarczej”³.

Reasumując, program *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* umożliwia uczniom kształtowanie postaw wymienionych zarówno w ogólnej części podstawy programowej, jak i treściach programowych z zakresu doradztwa zawodowego, m.in.:

- uczciwości (kształtowania i rozwijania zachowań zgodnych z przepisami prawa oraz zasadami etyki),
- wiarygodności,

---

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 325)

- odpowiedzialności za podejmowane decyzje i działania,
- wytrwałości w poszukiwaniu, odkrywaniu i dążeniu do osiągnięcia wyznaczonych celów,
- poczucia własnej wartości,
- szacunku dla innych ludzi,
- ciekawości poznawczej,
- kreatywności w rozwiązywaniu problemów,
- kultury osobistej.

Treści nauczania zawarte w programie podzielono na sześć części odpowiadających sześciu obszarom działań uczniów w ramach programu *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo*:

S	Szukamy pomysłu na biznes młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa
U	Układamy plan działań młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa
K	Kto? Co? Jak? – organizacja i zarządzanie w młodzieżowym miniprzedsiębiorstwie
C	Czym zaskoczyć klientów – marketing w młodzieżowym miniprzedsiębiorstwie
E	Efekty finansowe – finanse młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa
S	Sami o sobie – podsumowanie działalności młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa

**Treści nauczania – wymagania szczegółowe, opis założonych osiągnięć uczniów
oraz powiązanie treści nauczania programu *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* z podstawą programową przedmiotu
podstawy przedsiębiorczości i treściami programowymi z zakresu doradztwa zawodowego**

Jednostka tematyczna	Proponowana liczba godzin	Zagadnienia	Treści nauczania – oczekiwane umiejętności uczniów – wymagania szczegółowe Uczeń:	Zgodność z podstawą programową (PP) i doradztwem zawodowym (DZ)	
				Cele kształcenia	Treści nauczania
I. Szukamy pomysłu na biznes młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa					
Dobry pomysł to podstawa sukcesu	1	<ul style="list-style-type: none"> Zasoby zespołu jako źródło pomysłów na produkt bądź usługę Techniki twórczego myślenia	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia pomysły na produkt bądź usługę z uwzględnieniem zasobów zespołu (zainteresowania, predyspozycje, umiejętności) stosuje techniki twórczego myślenia	I.2 II.12 III.1 III.9	I.1 I.2 IV.3 DZ 1.5
Kto to kupi? Analiza rynku	2	<ul style="list-style-type: none"> Segmentacja rynku Badanie i analiza badań rynku	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje potrzeby lokalnego rynku opisuje rynek, na którym działa miniprzedsiębiorstwo	II.11 II.9 III.2	IV.5 IV.9

		<ul style="list-style-type: none"> Charakterystyka lokalnego rynku 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje zebrane informacje o rynku 		
Produkt czy usługa?	1	<ul style="list-style-type: none"> Zasady weryfikacji pomysłów Pomysł na produkt bądź usługę miniprzedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> dokonuje wyboru charakteru działalności gospodarczej miniprzedsiębiorstwa wskazuje zagrożenia i możliwości realizacji przedsięwzięcia na podstawie zebranych informacji o rynku 	II.3 II.11	IV.3 IV.5
Rejestracja miniprzedsiębiorstwa	1	<ul style="list-style-type: none"> Procedury postępowania przy uruchamianiu działalności gospodarczej Dokumentacja niezbędna przy rejestracji miniprzedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> omawia procedury postępowania przy uruchamianiu działalności gospodarczej wypełnia dokumenty niezbędne do rejestracji miniprzedsiębiorstwa rejestruje miniprzedsiębiorstwo na platformie internetowej 	I.9 II.10	IV.6 IV.7 DZ 2.8
Logo – znak rozpoznawczy miniprzedsiębiorstwa	2	<ul style="list-style-type: none"> Rola logo w tworzeniu wizerunku firmy Zasady konstruowania i stosowania logo 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ logo na tworzenie wizerunku firmy projektuje logo miniprzedsiębiorstwa stosuje logo w celu kreowania wizerunku miniprzedsiębiorstwa 	II.10	IV.12 IV.13

II. Układamy plan działań młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa

Filozofia miniprzedsiębiorstwa, czyli misja i wizja	1	<ul style="list-style-type: none"> • Misja i wizja firmy • Metoda SMART 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje cele metodą SMART • wyjaśnia pojęcie misji i wizji • uzasadnia konieczność określenia misji firmy • przedstawia wizję i misję swojego miniprzedsiębiorstwa 		IV.12
Bez planu ani rusz	2	<ul style="list-style-type: none"> • Biznesplan młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa • Opracowanie biznesplanu miniprzedsiębiorstwa • Analiza struktury biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia potrzebę planowania działań • wyjaśnia korzyści wynikające z planowania działań • prognozuje efekty finansowe miniprzedsiębiorstwa z uwzględnieniem kosztów i przychodów • opracowuje biznesplan miniprzedsiębiorstwa • argumentuje konieczność określania ryzyka gospodarczego 	I.9 II.2 II.10 II.12 II.13	IV.2 IV.4 IV.8 IV.14
Od kiedy to się opłaca?	1	<ul style="list-style-type: none"> • Elementy składowe ceny • Kalkulacja ceny • Próg rentowności 	<ul style="list-style-type: none"> • wyróżnia elementy składowe ceny • oblicza cenę jednostkową • oblicza próg rentowności 	I.5	

III. Kto? Co? Jak? – organizacja i zarządzanie w młodzieżowym miniprzedsiębiorstwie

Razem czy osobno? Struktura organizacyjna Miniprzedsiębiorstwa	1	<ul style="list-style-type: none"> • Formy działalności gospodarczej • Zasady funkcjonowania młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady funkcjonowania miniprzedsiębiorstwa 	I.3 I.9	IV.1 IV.6
Miniprzedsiębiorstwo to zorganizowany zespół	1	<ul style="list-style-type: none"> • Zasady pracy zespołowej • Role w zespole • Skuteczna komunikacja • Negocjacje w biznesie • Rozwiązywanie konfliktów 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje zasady organizacji pracy indywidualnej i zespołowej • uzasadnia korzystny wpływ ról nieformalnych na funkcjonowanie zespołu • skutecznie porozumiewa się i prowadzi negocjacje • współpracuje w zespole • wskazuje konstruktywne sposoby rozwiązywania konfliktów 	II.12 III.3 III.6 III.10	IV.10 IV.11 IV.17
Wybieramy dyrektorów miniprzedsiębiorstwa	1	<ul style="list-style-type: none"> • Struktura miniprzedsiębiorstwa i kompetencje dyrektorów • Skuteczny menedżer • Cechy dobrego lidera 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje zakres obowiązków dyrektora i podział kompetencji w zespole kierowniczym • wskazuje cechy skutecznego menedżera • charakteryzuje cechy dobrego lidera zespołu 	II.6	IV.10 IV.11 DZ 1.4 DZ 1.5

			<ul style="list-style-type: none"> • ocenia swoje mocne i słabe strony jako menedżera i lidera 		
Jak skutecznie zarządzać miniprzedsiębiorstwem?	1	<ul style="list-style-type: none"> • Style zarządzania • Zasady kierowania pracą zespołu • Zasady organizacji zebrań • Dokumentowanie przebiegu zebrań • Odpowiedzialność w podejmowaniu decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje różne style zarządzania przedsiębiorstwem • przyjmuje odpowiedzialność za podejmowane decyzje • organizuje i prowadzi zebrania zespołu • dokumentuje przebieg zebrań 	I.10 II.6	IV.10 IV.11 DZ 4.2
Kodeks etyczny miniprzedsiębiorstwa	1	<ul style="list-style-type: none"> • Zasady etycznego postępowania • Etyczny przedsiębiorca • Etyczna firma 	<ul style="list-style-type: none"> • projektuje kodeks etyczny obowiązujący w grupie • w działaniach miniprzedsiębiorstwa stosuje zasady etycznego postępowania przedsiębiorcy 	II.13	IV.18 IV.19 IV.20 IV.21 IV.22
IV. Czym zaskoczyć klientów – marketing w młodzieżowym miniprzedsiębiorstwie					
Program promocji miniprzedsiębiorstwa	2	<ul style="list-style-type: none"> • Cele i instrumenty promocji • Program promocji • Strategia promocji miniprzedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność prowadzenia działań promujących produkt bądź usługę • opracowuje plan kampanii promocyjnej • promuje produkt bądź usługę miniprzedsiębiorstwa 	I.10	IV.12 IV.13

		<ul style="list-style-type: none"> Public relations 	<ul style="list-style-type: none"> utrzymuje dobre relacje z wewnętrznym oraz zewnętrznym otoczeniem miniprzedsiębiorstwa 		
Ulotka reklamowa i inne sposoby promocji	2	<ul style="list-style-type: none"> Promocja produktu bądź usługi miniprzedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> konstruuje przekaz reklamowy z wykorzystaniem znanych sobie technik graficznych 		IV.12 IV.13
Miniprzedsiębiorstwo sprzedaje swoje produkty/usługi	2	<ul style="list-style-type: none"> Działania marketingowe w miniprzedsiębiorstwie: <ul style="list-style-type: none"> - marketing mix - skuteczna sprzedaż - dystrybucja Metody zwiększania efektywności sprzedaży 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje podstawowe zasady działań marketingowych w miniprzedsiębiorstwie przedstawia podstawowe metody zwiększania efektywności sprzedaży 	I.10	IV.12 IV.13

V. Efekty finansowe – finanse młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa

Wprowadzenie do finansów	2	<ul style="list-style-type: none"> • Kategorie finansowe: <ul style="list-style-type: none"> - koszty - koszt stały - koszt zmienny - wydatki - przychody - wpływy 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia pojęcia finansowe: koszt, wydatek • klasyfikuje koszty (koszt stały i koszt zmienny) • rozróżnia pojęcia finansowe: przychód, wpływ 	III.6	IV.14 IV.16
--------------------------	---	--	--	-------	----------------

ABC księgowego	2	<ul style="list-style-type: none"> Dokumenty księgowe: <ul style="list-style-type: none"> - zakupu - sprzedaży - kasowe - podatkowa księga przychodów i rozchodów (PKPiR) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy, jakie powinien posiadać każdy dowód księgowy wymienia zasady sporządzania dowodów księgowych klasyfikuje dowody księgowe przechowuje dowody księgowe zgodnie z ustalonymi zasadami rejestruje dowody księgowe w PKPiR korzysta z oprogramowania finansowo-księgowego 	I.5 I.6 II.9 II.10 II.11	IV.15 IV.16
Sprzedaż pod kontrolą – faktura	1	<ul style="list-style-type: none"> Cena jednostkowa Ilość towarów Wartość towarów (usług) 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela cenę jednostkową towaru oraz wartość towarów wykrywa błędy w wystawionej fakturze sporządza fakturę korzysta z oprogramowania finansowo-księgowego 	I.5 I.6 II.6	IV.15 IV.16
Zanim usiądziesz do PKPiR	1	<ul style="list-style-type: none"> Zasady dokumentowania działalności gospodarczej w PKPiR 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasady prowadzenia PKPiR dokumentuje działalność systematycznie, rzetelnie i w sposób niewadliwy rozdziela pojęcia finansowe: zdarzenie gospodarcze, dowód księgowy, kontrahent, przychód, koszty uboczne zakupu, koszty, wydatki 	I.6	II.9 II.10 II.11 IV.15 IV.16

			<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie księguje dokumenty w PKPiR • korzysta z oprogramowania finansowo-księgowego 		
Wynik finansowy miniprzedsiębiorstwa	1	<ul style="list-style-type: none"> • Wynik finansowy netto i jego rozliczenie 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza wynik finansowy netto i dokonuje jego rozliczenia • analizuje wynik prowadzonej działalności w danym roku obrotowym • korzysta z oprogramowania finansowo-księgowego 		IV.14 IV.15 IV.16

VI. Sami o sobie – podsumowanie działalności młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa

ABC skutecznej prezentacji	1	<ul style="list-style-type: none"> • Zasady dobrej prezentacji • Wykorzystanie pomocy audiowizualnych w prezentacjach publicznych • Elementy werbalne i niewerbalne prezentacji • Etykieta w wystąpieniach publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • sporządza plan prezentacji • stosuje zasady dobrej prezentacji • przedstawia efekty pracy zespołowej • wykorzystuje pomoce audiowizualne podczas prezentacji 	II.12	1.2
Prezentacja efektów działań miniprzedsiębiorstwa	1	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja efektów działalności miniprzedsiębiorstwa: <ul style="list-style-type: none"> - efekty finansowe - efekty pozafinansowe 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje efekty finansowe miniprzedsiębiorstwa • analizuje mocne i słabe strony miniprzedsiębiorstwa • wskazuje korzyści pozafinansowe z pracy w miniprzedsiębiorstwie • ocenia poziom zdobytych umiejętności w zakresie prowadzenia firmy 	II.12 III.2	III.3 III.5 IV.20 IV.21 DZ 2.3 DZ 4.1 DZ 4.2

Pracownik czy pracodawca?	1	<ul style="list-style-type: none"> • Korzyści i zagrożenia wynikające z samozatrudnienia • Plusy i minusy prowadzenia własnej działalności gospodarczej • Predyspozycje niezbędne do samozatrudnienia 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje swoje predyspozycje w zakresie samozatrudnienia • formułuje wnioski na temat własnej pracy w miniprzedsiębiorstwie • określa znaczenie odpowiedzialności w życiu człowieka • wskazuje konsekwencje wynikające z popełnianych błędów • ocenia możliwości realizacji przedsięwzięcia o podobnym charakterze na gruncie realnej gospodarki rynkowej 	III.7 III.9 III.10 III.11	IV.20 IV.22 IV.23
---------------------------	---	--	--	------------------------------------	-------------------------

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania oraz warunki, w jakich program będzie realizowany

Program *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* – poprzez położenie nacisku na praktyczne działania biznesowe – pozwala uczniom na wszechstronne przygotowanie się do podjęcia działalności gospodarczej.

Realizacja programu nauczania odbywa się poprzez udział w grze edukacyjnej *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo*, która uczy młodych ludzi pracy zespołowej, samoorganizacji, wzajemnej pomocy i zaufania oraz dzielenia się zadaniami i odpowiedzialnością.

Najważniejszą metodą pracy, charakterystyczną dla programu *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo*, jest metoda projektu, czyli nauka przez działanie.

Praktyczne podejście do zagadnień ekonomicznych w formie gry edukacyjnej umożliwia uczniowi samodzielne zdobywanie wiedzy i nabywanie umiejętności sprzyjających postawom przedsiębiorczym.

Istota programu *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo*

W ramach programu *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* uczniowie:

- zakładają w szkole własną firmę,
- szukają pomysłu na produkt i go weryfikują,
- przygotowują biznesplan swojego przedsięwzięcia,
- gromadzą kapitał,
- prowadzą działania marketingowe,
- organizują proces produkcji i sprzedaży,
- podejmują ryzyko biznesowe,
- prowadzą dokumentację finansową (podatkowa księga przychodów i rozchodów).

Praca miniprzedsiębiorstwa jest zorganizowana w trzech działach – organizacyjnym, marketingu i sprzedaży oraz finansów. Pracą każdego działu kieruje jego dyrektor. Nad całością działalności czuwa dyrektor naczelny młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa. Taka organizacja pracy młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa znakomicie służy indywidualizacji nauczania, ponieważ pozwala dostosować funkcję pełnioną w miniprzedsiębiorstwie do indywidualnych potrzeb, możliwości i zainteresowań uczniów.

Zasady działalności miniprzedsiębiorstwa określa regulamin, do którego przestrzegania zobligowani są wszyscy uczestnicy.

Uczniom w prowadzeniu miniprzedsiębiorstwa pomaga nauczyciel-opiekun oraz konsultanci biznesowi. Nauczyciel wspiera uczniów na każdym etapie działalności miniprzedsiębiorstwa. Motywuje i inspirowa do działania, tworzy warunki, które sprzyjają samodzielnej i twórczej pracy uczniów. Nauczyciel nie ingeruje w działania uczniów, ale czuwa nad prawidłowym przebiegiem zajęć. Jego interwencji wymagają jedynie sytuacje zagrażające bezpieczeństwu uczniów, jak również działania niezgodne z regulaminem młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa.

Działanie miniprzedsiębiorstwa jest oparte na realiach obowiązujących w prawdziwych firmach, dlatego uczniowie powinni mieć możliwość konfrontowania swojej wiedzy i umiejętności z praktyką. Nawiązanie współpracy z konsultantem ze świata biznesu powinno stać się jednym z istotnych zadań wyznaczonych do realizacji przez młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo.

Uczestnictwo w programie edukacyjnym *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* pozwala uczniom nabyć umiejętności przeprowadzenia kompletnej realizacji przedsięwzięcia: od pomysłu, przez przygotowanie planu, wdrożenie go, aż do analizy efektów, co jest zgodne z celem kształcenia przedmiotu uzupełniającego ekonomia w praktyce.

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia

W programie *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* szczególną uwagę zwraca się na następujące rodzaje aktywności uczniów, prowadzące do osiągnięcia celów:

- stawianie i weryfikacja hipotez,
- stawianie pytań, dostrzeganie i formułowanie problemów,
- rozwiązywanie problemów w sposób twórczy,
- wyszukiwanie i formułowanie argumentów,
- dokumentowanie pracy miniprzedsiębiorstwa,
- prowadzenie ćwiczeń sprzyjających doskonaleniu umiejętności samodzielnego i logicznego myślenia,
- wypełnianie dokumentów niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania miniprzedsiębiorstwa,
- korzystanie z platformy internetowej oraz komputerowych programów użytkowych, np. generatora biznesplanu, programu finansowego.

Zastosowanie procedur osiągnięcia celów kształcenia, które wskazano w programie, zakłada wykorzystanie różnorodnych metod pracy i form aktywności uczniów. Jak już wspomniano, ideą programu *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* jest nauka przez działanie, dlatego też należy dobrać takie metody i techniki, które pozwolą na pełne zaangażowanie się uczniów w realizację zadań, z możliwością wykorzystania ich doświadczeń, wiedzy i umiejętności oraz zainteresowań.

Uczniowie, poszukując nowych rozwiązań, rozwijają zdolności myślenia, stają się bardziej twórczy i otwarci.

Efektywnymi metodami nauczania-uczenia się będą metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy poprzez rozwiązywanie problemów, np.:

- burza mózgów,
- studium przypadku,
- analiza SWOT.

W kształtowaniu umiejętności wzajemnego słuchania, formułowania argumentów, prezentowania swojego stanowiska oraz wyciągania wniosków będą pomocne takie metody, jak:

- debata „za i przeciw”,
- metaplan,
- dyskusja kierowana.

Przy opracowaniu biznesplanu proponujemy wykorzystanie generatora biznesplanu, dostępnego na platformie internetowej programu, jako kolejnego narzędzia informatycznego wspierającego doskonalenie kompetencji cyfrowych. Przy opracowywaniu harmonogramu działań warto skorzystać z wykresu Gantta, który jest nieocenionym narzędziem w planowaniu przedsięwzięcia. Natomiast przy generowaniu pomysłów niezbędne będą techniki twórczego myślenia. W przypadku analizy zagrożeń, rozwiązywaniu problemów i planowaniu skutecznym narzędziem może być wykorzystanie TOC (gałązki logicznej). Jest to narzędzie graficzne, które pozwala przewidywać skutki postępowania i zauważać związki przyczynowo-skutkowe. Realizacja treści finansowych wymaga stosowania zadań edukacyjnych o charakterze ćwiczeniowym: wypełnianie dokumentów finansowych, obliczanie, rejestrowanie. Pomocą w tym zakresie będzie program FINANSE, dostępny dla uczestników na platformie internetowej programu *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo*.

Ogólnopolski Konkurs na Najlepsze Młodzieżowe Miniprzedsiębiorstwo

Ogólnopolski Konkurs na Najlepsze Młodzieżowe Miniprzedsiębiorstwo PRODUKCIK, organizowany przez Fundację Młodzieżowej Przedsiębiorczości, odnosi się do wiedzy o prowadzeniu działalności gospodarczej, a także umiejętności związanych z prowadzeniem młodzieżowego miniprzedsiębiorstwa – od pomysłu, przez przygotowanie planu działań, ich realizację, aż do analizy efektów. W konkursie może uczestniczyć każde zarejestrowane w Fundacji Młodzieżowej Przedsiębiorczości miniprzedsiębiorstwo. Udział w nim daje uczniom możliwość zweryfikowania swoich

osiągnięć, doświadczeń i umiejętności podczas rywalizacji z kolegami i koleżankami z innych szkół. W pracach komisji konkursowych uczestniczą przedstawiciele świata biznesu, zatem konkurs ten stanowi również okazję do poddania działalności miniprzedsiębiorstwa rzetelnej ocenie praktyków biznesu. Zdobywca Grand Prix reprezentuje Polskę w konkursie europejskim – JA Europe Company of the Year Competition.

Warunki realizacji programu

Realizację treści nauczania zawartych w programie zaplanowano na **30 jednostek lekcyjnych**. Zostały ujęte w sześć modułów tematycznych. Struktura modułowa programu ułatwia nauczycielowi planowanie procesu dydaktycznego. Nauczyciel sam decyduje o kolejności realizacji poszczególnych tematów w ramach danego modułu, biorąc pod uwagę różne uwarunkowania, w tym m.in. poziom wiedzy i umiejętności zespołu, możliwości organizacyjne szkoły czy współpracę z konsultantem.

Czas przeznaczony na realizację poszczególnych treści nauczania może być zróżnicowany w zależności od typu szkoły oraz możliwości i oczekiwań uczniów. W technikach, gdzie niektóre treści związane z prowadzeniem działalności gospodarczej są realizowane w ramach przedmiotów zawodowych, a uczniowie wykazują się już wiedzą i umiejętnościami w stopniu umożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie firmy, nauczyciel może więcej czasu przeznaczyć np. na doskonalenie umiejętności współpracy w zespole. Nauczyciel pracujący z uczniami liceum ogólnokształcącego z pewnością musi więcej czasu poświęcić na kształcenie umiejętności związanych z prowadzeniem dokumentacji finansowej. Nie powinien jednak odczuwać lęku przed realizacją tego zadania, ponieważ dajemy do jego i uczniów dyspozycji wspierające narzędzie, jakim jest prosty w obsłudze program FINANSE, dostępny na platformie internetowej programu *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo*.

Działania miniprzedsiębiorstwa nie ograniczają się tylko do zaplanowanych zajęć lekcyjnych. 30 godzin, przewidzianych w programie nauczania, to czas na wprowadzenie w tematykę związaną z prowadzeniem przedsięwzięcia uczniowskiego o charakterze ekonomicznym, jakim jest młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo. Poza tymi zajęciami systematycznie odbywają się zebrania uczestników miniprzedsiębiorstwa, sprzedawane są produkty bądź usługi, dlatego na udział w programie edukacyjnym *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* powinni zdecydować się uczniowie, którzy mogą więcej czasu poświęcić na realizację tego projektu.

Tematyka zebrań uczniów będzie podyktowana konkretną potrzebą firmy, dlatego organizatorem i prowadzącym zebranie zostaje dyrektor danego działu. Zarówno zebrania uczniów, jak i produkcja najczęściej mają miejsce na terenie szkoły.

Wsparciem w realizacji programu nauczania jest platforma internetowa *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo*, która zawiera m.in. materiały do prowadzenia zajęć, generator biznesplanu, wzory dokumentów oraz program do prowadzenie dokumentacji finansowej FINANSE.

Platforma internetowa programu umożliwia dostosowanie tempa pracy do możliwości i potrzeb zarówno ucznia, jak i nauczyciela.

Kryteria oceny i metody sprawdzania osiągnięć ucznia

Ocenianie powinno wspierać ucznia w osiąganiu celów, diagnozować jego osiągnięcia, motywować do poszerzania wiedzy i umiejętności, pomagać w samodzielnym planowaniu własnego rozwoju. W ocenianiu ważną rolę odgrywa informacja zwrotna, której udziela nauczyciel, ale również samoocena i ocena członków zespołu, w którym pracuje uczeń.

Ocenianie działań w ramach miniprzedsiębiorstwa powinno być czynnikiem motywującym uczniów do samodzielnego wykonywania zadań i rozwiązywania problemów. Ocena tego typu przedsięwzięć jest trudna do ujęcia w ramy tradycyjnego oceniania, szczególnie iż często istotniejszy jest proces (samo działanie) niż jego efekty.

Podczas oceniania nauczyciel nie może koncentrować się wyłącznie na indywidualnych osiągnięciach ucznia. Oczywiście ważne jest to, jakie każdy z uczniów opanował umiejętności, w jakim stopniu je opanował, jakie błędy popełnia, co powinien zrobić, aby je poprawić. Ocenie musi podlegać również praca miniprzedsiębiorstwa jako zespołu. Ocena zespołowa powinna być wypadkową oceny działania współników (np. umiejętności współpracy, komunikowania się, rozwiązywania problemów) i osiągniętych rezultatów (np. innowacyjność produktu/usługi, wielkość sprzedaży, zysk, stopa zwrotu na kapitale własnym). Ocena pracy ucznia – uczestnika programu *Młodzieżowe miniprzedsiębiorstwo* powinna zawierać zarówno elementy oceny zespołowej, jak i indywidualnej. Kryteria oceniania muszą uwzględniać założone cele kształcenia, aktywność uczniów na zajęciach oraz takie umiejętności, jak: współpraca w grupie, posługiwanie się terminologią ekonomiczną, umiejętność twórczego myślenia. Wskazane jest, aby kryteria oceniania, przynajmniej częściowo, były tworzone wraz z uczniami. W ten sposób uczniowie stają się odpowiedzialni za swoje postępy w nauce.

Przykładowe kryteria oceny pracy ucznia w miniprzedsiębiorstwie

Elementy oceny indywidualnej pracy ucznia	Elementy oceny miniprzedsiębiorstwa jako zespołu
<ul style="list-style-type: none"> • znajomość zasad planowania • wyjaśnienie korzyści płynących z planowania działań • umiejętność planowania działań indywidualnych • stosowanie technik twórczego myślenia • kreatywność w podejmowaniu zadań • stosowanie w praktyce zdobytych wiadomości i umiejętności • przestrzeganie kodeksu etycznego miniprzedsiębiorstwa • prawidłowe wypełnianie dokumentacji miniprzedsiębiorstwa • umiejętność prezentacji efektów pracy zespołu • umiejętność oceny działań zarówno własnych, jak i zespołu 	<ul style="list-style-type: none"> • planowanie zadań wynikających z organizacji pracy miniprzedsiębiorstwa • skuteczność porozumiewania się • umiejętność efektywnego współdziałania • sposób zorganizowania pracy w zespole • terminowość wykonywania poszczególnych zadań • rozpoznawanie problemów i opracowanie strategii ich rozwiązania • prezentacja pracy grupy • umiejętność dokumentowania działalności miniprzedsiębiorstwa • umiejętność prowadzenia negocjacji • struktura i zawartość merytoryczna biznesplanu • planowanie i zarządzanie finansami miniprzedsiębiorstwa • opracowanie planu promocji • prowadzenie działań marketingowych

Nauczyciel, który realizuje program, nie może być jedynym autorytetem oceniającym postępy ucznia. Bardzo istotna jest ocena wielopłaszczyznowa. Im większa różnorodność form i sposobów oceniania, tym lepsze efekty osiągniemy.

Można zastosować równocześnie różne formy oceniania:

- ocenę dokonaną przez nauczyciela,
- samoocenę,

- ocenę koleżeńską,
- ocenę dokonaną przez inne osoby, np. konsultanta biznesu.

W zależności od wykorzystanych metod i technik edukacyjnych oraz treści nauczania, nauczyciel może zastosować różnorodne sposoby sprawdzania osiągnięć ucznia, tj.:

Ocena wypowiedzi ustnych, uwzględniająca następujące kryteria:

- wartość merytoryczna wypowiedzi,
- poprawna konstrukcja wypowiedzi,
- stosowanie zasad skutecznej komunikacji,
- argumentacja podczas prowadzonej dyskusji lub debaty,
- formułowanie hipotez i wniosków.

Ocena wypowiedzi pisemnych, np.:

- ćwiczeń i kart pracy,
- dokumentacji finansowej na platformie internetowej,
- testów.

Ocena pracy zespołowej w oparciu o następujące kryteria:

- sposoby podejmowania decyzji,
- współdziałanie w grupie,
- planowanie pracy zespołowej,
- umiejętność prowadzenia negocjacji,
- umiejętność rozwiązywania problemów.

Przykładowe karty oceny pracy uczniów

Karta oceny koleżeńskiej

KRYTERIUM	OCENA KOLEŻEŃSKA			SUMA PUNKTÓW
	Imię i nazwisko			
	TAK (np. 4 p.)	CZĘŚCIOWO (np. 2 p.)	NIE (np. 0 p.)	
Udział w planowaniu pracy grupy				
Wywiązanie się z podjętych zadań				
Pomoc innym w realizacji zadań				
Systematyczny udział w spotkaniach roboczych firmy				
Umiejętność prowadzenia negocjacji				
Umiejętność rozwiązywania konfliktów				
Umiejętność podejmowania decyzji				
Efektywna współpraca w zespole				
Inne				

Karta samooceny

KRYTERIUM	SAMOOCENA			SUMA PUNKTÓW	
	Imię i nazwisko				
	TAK (np. 4 p.)	CZĘŚCIOWO (np. 2 p.)	NIE (np. 0 p.)		
Udział w planowaniu pracy grupy					
Wywiązanie się z podjętych zadań					
Pomoc innym w realizacji zadań					
Systematyczny udział w spotkaniach roboczych firmy					
Umiejętność prowadzenia negocjacji					
Umiejętność rozwiązywania konfliktów					
Umiejętność podejmowania decyzji					
Efektywna współpraca w zespole					
Inne					

Karta dokonanej przez nauczyciela oceny pracy zespołowej

KRYTERIUM	OCENA PRACY ZESPOŁOWEJ (NAUCZYCIEL)			SUMA PUNKTÓW
	Imię i nazwisko			
	TAK (np. 4 p.)	CZĘŚCIOWO (np. 2 p.)	NIE (np. 0 p.)	
Udział w planowaniu pracy grupy				
Wywiązanie się z podjętych zadań				
Pomoc innym w realizacji zadań				
Systematyczny udział w spotkaniach roboczych firmy				
Umiejętność prowadzenia negocjacji				
Umiejętność rozwiązywania konfliktów				
Umiejętność podejmowania decyzji				
Efektywna współpraca w zespole				
Inne				

Karta oceny prezentacji

Ocena w skali 1–5								
Imię i nazwisko ucznia	Konstrukcja prezentacji	Dobre wykorzystanie czasu prezentacji	Poprawność merytoryczna prezentacji	Jasne przedstawienie problemu	Wykorzystanie środków audiowizualnych	Elementy niewerbalne (np. postawa ciała, gestykulacja, kontakt z publicznością)	Elementy werbalne (np. intonacja, tempo wypowiedzi)	Suma punktów/ przeliczenie na ocenę

Ocena wyrażona stopniem

Suma punktów uzyskanych w wyżej opisanych formach przekłada się na ocenę wyrażoną stopniem szkolnym. Przeliczenie punktów na ocenę szkolną powinno być zgodne z zasadami oceniania wewnątrzszkolnego.

Imię i nazwisko ucznia	Suma punktów (np. maks. 39 p.)	OCENA WYRAŻONA STOPNIEM			
		np. (39–32 pkt) bardzo dobry	..... dobry	..... dostateczny	..... dopuszczający